

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

УДК 316.6

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-3(326)-5-14

Бадер Світлана Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

svetmira23@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9225-423X>

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ У СОЦІОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ

Однією з найбільш актуальних проблем сучасного суспільства є падіння рівня духовної культури людства, переорієнтація загальнолюдських цінностей у бік таких, що пов'язані із забезпеченням належних умови життя, тобто більш матеріальних. Вочевидь, це зумовлено різними факторами, зокрема: нестабільною соціально-економічною, політичною ситуацією у державі, відсутністю економічної стабільності та переживання перехідного періоду в житті нації. Загальноприйняті людські цінності, що притаманні українському народові (доброта, щирість, любов, Батьківщина, родина, дитина, освіта тощо), на жаль, децю нівелюються, натомість на перший план виходять більш вітальні, а саме: життя, безпека, матеріальний достаток, тобто мова йдеться про «матеріалістичний тип цінностей» (Р. Інглхарт). Це провокує певну життєву дезорієнтацію, особливо гостро проблема постає, коли мова йдеться про молоде покоління, яке навчається у закладах вищої освіти. З одного боку, освіта та саморозвиток розуміється ними як певна цінність, з іншого – більшість юнаків орієнтовані на досягнення високого матеріального становища у майбутньому, де освіта сприймається лише як засіб досягнення такої мети.

Очевидно, що майбутні педагоги, зокрема вихователі закладів дошкільної освіти, стають певним транслятором системи цінностей для дітей, що ще більше загострює означену проблему. Тому, вкрай важливим є розробка спеціальної системи формування ціннісно-смислових орієнтацій майбутніх вихователів на етапі їхньої професійної підготовки.

Для соціологічної науки проблема цінностей та ціннісних орієнтацій особистості не є новою та досліджується такими соціологами як П. Блау, М. Вебер, Е. Дюргейм, А. Здравомислов, Ф. Знанецький, Дж. Мід, Т. Парсонс, А. Ручка, У. Томас, Л. Юлдашев, В. Ядов та ін.

Своєю чергою, смисл як соціологічна категорія опосередковано розглядається в роботах М. Вебера, А. Здравомислова, Дж. Міда. Натомість, про формування ціннісно-сміслових орієнтацій особистості соціологи говорять дещо опосередковано.

Отже, *метою статті* є дослідження проблеми формування ціннісно-сміслових орієнтацій особистості у соціологічній науці для більш кращого розуміння механізму формування таких орієнтацій у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та моделювання відповідної системи у подальших наукових пошуках.

Так, у довідковій літературі дефініція «цінності» визначається як набір стандартів та критеріїв, яких людина дотримується у житті; уявлення людини про різні предмети, мету життя, праці, а також про засоби досягнення мети (Большой толковый социологический словарь).

Своєю чергою, ціннісні орієнтації розуміються як певні устремління, бажання, потреби особистості, що виступають для неї в якості найважливіших цінностей та цілей життєдіяльності (Там само).

Як бачимо, цінності тлумачаться переважно як правила та норми з одного боку, а також уявлення людей про такі ідеали – з іншого. Ті цінності, що набули значення для людини стають ціннісними орієнтаціями, отже смисл стає провідним фактором формування відповідних орієнтацій.

Розмірковуючи про цінності та ціннісні орієнтації варто зупинитись на соціологічній концепції Е. Дюргейма стосовно розуміння суспільства, яке, на думку ученого, є джерелом та вмістилищем вищих цінностей. Натомість, навіть такі цінності засновані на реальності, не можуть існувати поза нею, підлягають науковому обґрунтуванню та характеристиці. Очевидно, що Е. Дюргейм є прибічником раціоналізму в науці, саме тому, цінності розглядає як такі, що можна вивчити за допомогою практики (Дюргейм, 1995).

Дещо протилежної точки зору дотримується М. Вебер, пов'язуючи цінності з історико-культурними процесами, що відбуваються у суспільстві. Учений вважав, що для кожної епохи притаманні свої цінності. Він виокремлює такі цінності, що існують поза часом, тобто вищі цінності, та мирські цінності – певний орієнтир, що обрала для себе конкретна епоха (Вебер, 1990). Відповідно, це позначається на ціннісних орієнтаціях людей, що живуть у конкретний історичний період, де домінують ті чи інші цінності. Проблема смислу також постає у студіях М. Вебера у контексті соціального життя людей у конкретному суспільстві. Учений виокремлює поняття «смисл життя» та «смисл світу». Смисл життя дає ключ для розуміння поведінки особистості, смисл світу – для розуміння людської культури загалом.

М. Вебер зазначає, що важливе завдання соціологічної науки – аналіз значущих сміслових структур соціального життя особистості відповідно до тих цінностей, що вона обрала. Отже, ціннісні орієнтації для М. Вебера, це забарвлена смислом соціальна норма, яку обрала для

себе людина. Водночас, учений відносить цінності до позаемпіричного розуміння, пов'язуючи їх здебільшого з релігією.

Як бачимо, позиції Е. Дюргейма та М. Вебера у певній мірі протистоять одна одній, адже останній розуміє цінності як такі, що знаходяться поза емпіричним досвідом та можуть бути лише предметом віри.

Цікавими є погляди на сутність цінностей Дж. Міда, який пов'язує процес усвідомлення та прийняття цінностей з соціалізацією особистості. Своєю чергою, у структурі особистості учений виокремлює дві пріоритетні складові «*I*» та «*Me*». Перша з них – «*I*», тобто «*Я*» – відображає внутрішній стрижень особистості; друга – «*Me*», тобто «*Мене*» – являє сукупність установок інших людей, суспільства загалом, які у разі прийняття особистістю стають ціннісними орієнтаціями індивіда (Мід, 2009). Як бачимо, Дж. Мід значну увагу у процесі формування ціннісних орієнтацій особистості приділяє оточуючим людям, вважаючи, що ми приймаємо ціннісні орієнтації інших як власні у разі значущості для нас іншого. Крім того, внутрішня структура особистості «*I*» виступає у якості певного фільтру, тобто вирішує приймати чи відкидати цінності, що пропонує «*Me*» (Там само). Отже, цінності, на думку Дж. Міда, являють собою певні суспільні правила та норми, установки, які має засвоїти індивід для успішного існування в суспільстві, натомість таке засвоєння відбувається лише за умови їх значущості для життя особистості, тобто наявності певного смислу. Як бачимо смисл та значущість іншого є своєрідними умови перетворення цінності в ціннісні орієнтації.

У соціальних розвідках У. Томаса, Ф. Знанецького вперше введено та обґрунтовано сутність поняття «ціннісні орієнтації особистості». Дану дефініцію вчені трактують як певні соціальні установки («social attitude»), що регулюють діяльність та поведінку людини. Своєю чергою, цінності розуміються як те, що існує поза свідомістю людини, вони не є внутрішньої структурою особистості, виступають як соціальні норми, що є обов'язковими для виконання та діють як орієнтири для інтеракції людей (Томас, Знанецький, 1994).

Схожа думка простежується у концепції Т. Парсонса, який визначає, що у суспільстві існують фіксовані цінності у вигляді норм та правил, що визнані як необхідні для нормального співіснування індивідів. Такі цінності є важливими для встановлення суспільного порядку. У процесі соціалізації особистості відбувається інтеріоризація тих чи інших цінностей, які стають ціннісною орієнтацією людини (Парсонс, 1998). Зауважимо, що Т. Парсонс розглядає процес соціалізації у контексті суб'єкт-об'єктного підходу, в межах якого особистість навчається жити в суспільстві шляхом вивчення правил та норм поведінки, тобто сама вона не може продукувати цінності. Як бачимо, соціалізація розуміється соціологом дещо однобічно, без урахування процесу індивідуалізації.

Розмірковуючи над природою походження цінностей Т. Парсонс визначає, що цінності мають здебільшого релігійну природу (релігійні та моральні цінності), але вони є фундаментом для інших – суспільних – цінностей (естетичні, пізнавальні тощо). Важливою є думка вченого про те, що цінності, які домінують у суспільстві можуть стати ідеологічним вектором та слугувати цілям певної еліти (Там само).

А. Здравомислов визначає ціннісні орієнтації як особливе ставлення людини до духовних та матеріальних цінностей (благ). Тобто самі цінності як духовні так і матеріальні існують незалежно від особистості, а вже через її ставлення до них виявляється спрямованість людини. На думку вченого, саме ціннісні орієнтації віддзеркалюють життєві пріоритети особистості, адже вони «акумуляують весь життєвий досвід» людини (Здравомыслов, 1967, с. 237).

Схожа точка зору простежується в роботах В. Ядова, який тлумачить ціннісні орієнтації особистості як спрямованість на ті чи інші цінності (матеріальні чи духовні), які являють собою вищі диспозиційні рівні свідомості. Натомість така спрямованість визначає поведінку особистості на всіх рівнях, адже ціннісні орієнтації – це вінець у ієрархії наявних диспозицій (Ядов, 1994).

Цікавою є думка соціолога стосовно ієрархії цінностей в залежності від складності життєвої ситуації, в якій опинилась особистість. Так, у процесі вирішення простих завдань людина керується елементарними правилами, для більш складних – обирає фундаментальні настанови, а у процесі інтеракції з оточуючими – вищими цінностями. Своєю чергою, ціннісні орієнтації поділяються на цінності-цілі (як віддалені, так і відносно близькі і найближчі), а також цінності-засоби (норми, правила поведінки) (Там само). Як бачимо, соціолог розрізняє категорії «цінності» та «ціннісні орієнтації», визнаючи останні

Значну увагу цінностям приділяє П. Сорокін, визнаючи, що без них неможливо існування суспільства та культури загалом: «Саме цінність слугує основою та фундаментом будь-якої культури» (Сорокін, 1992). Учений вважав, що без цінностей суспільство перетворилось б у взаємодію індивідів виключно на біологічному рівні. Відповідно до типу домінуючих цінностей П. Сорокін класифікує культурні свехсистеми: ідеаціональний, ідеалістичний, сензитивний (чуттєвий).

Окрім цього, П. Сорокіну належить спроба системного викладу однієї з найбільш ґрунтовних класифікацій цінностей, які він поділяє на матеріальні й нематеріальні (соціальна), що у свою чергу поділяються на підкатегорії. Наприклад, серед соціальних цінностей автор виділяє релігійні, правові, творчі, пізнавальні тощо. Цікавою для нас є точка зору автора на так звані «антицінності», тобто такі цінності, що існують суто для ринку та купівлі-продажу (наприклад об'єкти мистецтва, що не несуть в собі ані релігійної, ані естетичної цінності тощо) (Сорокін, 1992). Очевидно, що П. Сорокіна можна вважати засновником

методології ціннісної парадигми, що робить спробу обґрунтувати систему цінностей суспільства.

Своєрідним є розуміння цінностей у концепції П. Блау, який намагався пояснити закони інтеракції між людьми на основі теорії обміну. Так, під час безпосередньої взаємодії люди обмінюються винагородами чи санкціями, тобто взаємодія приносить користь чи шкоду, відповідно до цієї формули корегується поведінка людини. Цінності при цьому являють собою «засоби соціальної взаємодії». Так, цінності, що об'єднують людей у певні групи є партикулярними. Їх приймає, усвідомлює кожен суб'єкт такої групи. Натомість, існують так звані універсалістичні цінності, що виражають міру вартості вкладу кожного у спільну справу, тобто характеризують діяльність того чи іншого суб'єкта групи. Крім того, у суспільстві існують цінності, що надають певним особистостям більше повноважень чи прав – це «цінності легітимного авторитету». Не менш важливою групою цінностей є так звані «революційні цінності» або «цінності опозиції», що викликають певні соціальні зрушення, перевороти тощо (Блау, 1996).

Як бачимо, П. Блау за допомогою цінностей намагається пояснити ті чи інші процеси, що відбуваються у різних соціальних групах та суспільстві загалом. На думку вченого саме цінності мають вирішальну роль у регуляції поведінки людей.

Важливим для нас є висновки В. Ольшанського стосовно механізму формування ціннісних орієнтацій: «Цінності, які допомагають помітити в потоці інформації те, що найбільш важливе для життєдіяльності людини, для її поведінки, що суперечить цінностям, ігнорують або через неувагу, або через несприйняття» (Ольшанський, 1965, с. 452-453). Як бачимо, В. Ольшанський наголошує на тому, що особистість сама в змозі фільтрувати ті чи інші цінності. Одні з них приймаються та мають значення для людини, інші – ні. У першому випадку цінності перетворюються на ціннісні орієнтації.

На думку українського соціолога А. Ручки, цінності – це матеріальні чи ідеальні предмети, які мають певну значущість для особистості, інакше кажучи все те, що може задовольнити інтереси, потреби конкретної людини. Відповідно, для кожної особистості цінності різняться, тобто кожен має власну ієрархію системи цінностей (Ручка, 1987). Зазначимо, що подібні погляди на проблему цінностей знаходимо у роботах В. Оссовського, Л. Юлдашева.

Цікавими і водночас важливими для наших подальших розвідок є висновки А. Ручки про те, що переважна більшість сучасної молоді (від 18 до 29 років) відноситься до так званого типу «нонконформістів-ідеалістів» стосовно вибору пріоритетних цінностей. Автор характеризує означений тип людей як таких, що визнають цінності саморозвитку та автономії, натомість відкидають цінності обов'язку й прийнятності; вони, здебільшого, орієнтуються на рівність, демократію, критикують наявний суспільний устрій. Крім того, А. Ручка зауважує,

що серед сучасної молоді популярними є так звані гедоністичні цінності, до яких відносяться самореалізація, самоекспресія, задоволення життям, насолода тощо (Ручка, Наумова, 2013, с. 295-296).

За таких висновків стає очевидним, що вкрай необхідною є розробка та упровадження спеціальної системи формування ціннісно-сміслових орієнтації молоді, зокрема, майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, адже саме вони є важливими агентами соціалізації дітей та носіями й трансляторами системи цінностей.

Аналіз проблеми формування ціннісно-сміслових орієнтацій особистості у соціологічній літературі дозволяє зробити низку висновків. По-перше, цінності більшістю соціологів пов'язуються з суспільством та культурою, вони виступають тими нормами, правилами, ідеалами, які регулюють соціальну взаємодію та діяльність людей. Виходячи з цього, цінності стають фундаментальною основою суспільства. По-друге, ціннісні орієнтації особистості в соціологічній літературі є тими цінностями, які набули значення для індивіда та стали прийнятими та усвідомленими. Натомість погляди соціологів стосовно механізму набуття певного значення та смислу цінностей для особистості різняться. У контексті першого підходу суспільство за допомогою різних соціальних інститутів впливає на особистість та нав'язує більшість цінностей, які приймаються як свідомо так і несвідомо у процесі соціалізації. У межах другого підходу цінності продукуються не лише суспільством, а й безпосередньо особистістю, тобто сам процес соціалізації розуміється двобічно – як засвоєння норм та цінностей суспільства з одного боку, як процес вироблення цінностей самою особистістю – з іншого. По-третє, смисл є тим ключовим фактором, що впливає на формування ціннісних орієнтацій особистості, адже самі по собі цінності можуть розумітися особистістю, натомість не прийняті на внутрішньому рівні через нерозуміння їхнього значення у конкретний період життя. Саме тому, можна говорити про ціннісно-сміслові орієнтації особистості, що розуміються як конкретні цінності, які є усвідомленими, прийнятими та такими, що набули смислу для людини у певний період життя. По-п'яте, ціннісно-сміслові орієнтації є динамічними, можуть змінюватися під впливом різних факторів (соціально-економічних, політичних тощо) та подій життя.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі наявних у науковій літературі класифікацій цінностей на міждисциплінарному рівні.

Список використаної літератури

1. Большой толковый социологический словарь. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://gufo.me/dict/social_dict. **2. Дюркгейм Э.** *Ценностные и «реальные» суждения* / Социология, ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. А. Б. Гофмана. М. : Канон, 1995. 336 с. **3. Вебер М.** *Избранные произведения*: Пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова. М. : Прогресс, 1990. 808 с. **4. Мид Дж. Г.**

Избранное: сб. переводов / сост. и переводчик В. Г. Николаев; отв. ред. Д. В. Ефременко. М. : ИНИОН РАН, 2009. 290 с. **5. Томас У., Знанецкий Ф.** Методологические заметки // Американская социологическая мысль. М. : Изд-во Московского ун-та, 1994. 380 с. **6. Парсонс Т.** Система современных обществ. М. : Аспект Пресс, 1998. 266 с. **7. Здравомыслов А. Г.** Человек и его работа // Социологические исследования. М. : Политиздат, 1967. 267 с. **8. Здравомыслов А. Г.** Потребности. Интересы. Ценности. М. : Политиздат, 1986. 223 с. **9. Ядов В. А.** Социальная идентификация в кризисном обществе // Социологический журнал. 1994. № 1. С. 35-52. **10. Сорокин П. А.** Человек. Цивилизация. Общество. / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Союмонов; Пер. с англ. С. А. Сидоренко. М. : Политиздат, 1992. 543 с. **11. Блау П.** Различные точки зрения на социальную структуру и их общий знаменатель // Американская социологическая мысль: Тексты. М. : МГУ, 1996. 496 с. **12. Ольшанский В. Б.** Личность и ее социальные ценности. Социология в СССР. Т. 1. М. : Мысль, 1965. С. 470-530. **13. Ручка А. А.** Ценностный поход в системе социологического знания. К. : Наукова думка, 1987. 156 с. **14. Ручка А., Наумова М.** Цінності і типи ціннісної ідентифікації в сучасному соціумі // Українське суспільство 1992–2013 рр. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг. К. : Інститут соціології НАН України, 2013. 566 с.

References

1. Bolshoi tolkovyi sotsiologicheskii slovar [Big explanatory sociological dictionary]. [Elektronni resurs] Rezhim dostupu: https://gufo.me/dict/social_dict. **2. Diurkgeim, E.** (1995). *Tsennostnye i realnye suzheniia*. [Value and «real» judgments] / Sotsiologiia ee predmet metod prednaznachenie: Per. s fr. A. B. Gofmana. Moscow : Kanon Publ. [in Russian]. **3. Veber, M.** (1990). *Izbrannye proizvedeniia*. [Selected works]. Per. s nem. / Sost. obshch. red. i poslesl. Y. N. Davydova. Moscow : Progress Publ. [in Russian]. **4. Mid, J. G.** (2009). *Избранное: сб. переводов*. [Selected: collection of translations]. / sost. i perevodchik V. G. Nikolaev отв. ред. D. V. Efremenko. Moscow : INION RAN Publ. [in Russian]. **5. Tomas, U., Znanetskii, F.** (1994). *Metodologicheskie zametki* [Methodological notes]. // *Amerikanskaia sotsiologicheskaiia mysl*. Moscow : Izd-vo Moskovskogo un-ta Publ. [in Russian]. **6. Parsons, T.** (1998). *Sistema sovremennykh obshchestv*. [The system of modern societies]. Moscow: Aspekt Press Publ. [in Russian]. **7. Zdravomyslov, A. G.** (1967). *Chelovek i ego rabota*. [Man and his Work]. Sotsiologicheskie issledovaniia. Moscow: Politizdat Publ. [in Russian]. **8. Zdravomyslov, A. G.** (1986). *Potrebnosti. Interesy. Tsennosti*. [Needs. Interests Values]. Moscow: Politizdat Publ. [in Russian]. **9. Yadov, V. A.** (1994). *Sotsialnaia identifikatsiia v krizisnom obshchestve* [Social identification in a crisis society]. // Sotsiologicheskii zhurnal. No1. [in Russian]. **10. Sorokin, P. A.** (1992). *Chelovek. Tsivilizatsiia*.

Obshchestvo. [Person. Civilization. Society]. Obshch. red. sost. i predisl. A. Y. Soiumonov. Per. s angl. S. A. Sidorenko. Moscow : Politizdat Publ. [in Russian]. **11. Blau, P.** (1996). *Razlichnye tochki zreniia na sotsialnuu strukturu i ikh obshchii znamenatel.* [Different points of view on social structure and their common denominator]. Amerikanskaia sotsiologicheskaia mysl: Teksty. Moscow: MGU Publ. [in Russian]. **12. Olshanskii, V. B.** (1965). *Lichnost i ee sotsialnye tseimosti.* [Personality and its social values]. Sotsiologiia v SSSR. T. 1. Moscow: Mysl Publ. [in Russian]. **13. Ruchka, A. A.** (1987). *Tseimostnyi pokhod v sisteme sotsiologicheskogo znaniia.* [Value approach in the system of sociological knowledge]. Kiyv: Naukova dumka. [in Russian]. **14. Ruchka, A., Naumova, M.** (2013). *Tseimosti i tytu tsinnisnoi identyfikatsii v suchasnomu sotsiumi* [Values and types of value identification in modern society]. // *Ukrainske suspilstvo 1992–2013 rr. Stan ta dynamika zmin. Sotsiolohichni monitorynh.* Kyiv: Instytut sotsiolohii NAN Ukrainy Publ. [in Ukraine].

Бадер С. О. Проблема формування ціннісно-сміслових орієнтацій особистості у соціологічних вимірах

Актуальність проблеми формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти зумовлена тим, що саме фахівці дошкільної галузі стають транслятором системи цінностей для підростаючого покоління. Тому важливо вибудувати освітній процес у вищі таким чином, щоб він ґрунтувався на аксіологічних засадах. Отже, стаття присвячена аналізу проблеми формування ціннісно-сміслових орієнтацій особистості у соціологічній науці для ефективного моделювання відповідної системи ціннісно-сміслових орієнтацій у майбутніх вихователів. Визначено сутність категорій «цінності», «ціннісні орієнтації», що у соціологічних студіях пов'язуються з розвитком суспільства та культури. Автор виділяє два підходи у соціологічній науці стосовно механізмів перетворення цінностей у ціннісні орієнтації. У контексті першого підходу суспільство за допомогою різних соціальних інститутів впливає на особистість та нав'язує більшість цінностей, які приймаються як свідомо так і несвідомо у процесі соціалізації. У межах другого підходу цінності продукуються не лише суспільством, а й безпосередньо особистістю, тобто сам процес соціалізації розуміється двобічно – як засвоєння норм та цінностей суспільства з одного боку, як процес вироблення цінностей самою особистістю – з іншого. Доведено, що цінності є регулятором суспільних відносин, а ціннісні орієнтації формуються у процесі соціалізації-індивідуалізації особистості, де джерелом їх формування є певний смисл, якого особистість надає конкретним цінностям.

Ціннісно-сміслові орієнтації особистості розуміються як конкретні цінності, які є усвідомленими, прийнятими та такими, що набули смислу для людини у певний період життя; ціннісно-сміслові орієнтації є динамічними, можуть змінюватися під впливом різних

факторів (соціально-економічних, політичних тощо) та різних подій життя.

Ключові слова: суспільство, цінність, ціннісні орієнтації, ціннісно-смыслові орієнтації особистості, смысл.

Бадер С. А. Проблема формирования ценностно-смысловых ориентаций личности в социологических измерениях

Актуальность проблемы формирования ценностно-смысловых ориентаций будущих воспитателей учреждений дошкольного образования обусловлена тем, что именно специалисты дошкольной сферы становятся транслятором системы ценностей для подрастающего поколения. Поэтому важно моделировать образовательный процесс в учреждениях высшего образования таким образом, чтобы он основывался на аксиологических идеях. Таким образом, статья посвящена анализу проблемы формирования ценностно-смысловых ориентаций личности в социологической науке для эффективного моделирования соответствующей системы ценностно-смысловых ориентаций у будущих воспитателей. Определена сущность категорий «ценность», «ценностные ориентации», которые в социологических исследованиях связаны с развитием общества и культуры. Автор выделяет два подхода в социологической науке относительно механизмов превращения ценностей в ценностные ориентации. В контексте первого общества с помощью разных социальных институтов влияет на личность и навязывает ей большинство ценностей, которые принимаются сознательно или несознательно в процессе социализации. В границах второго подхода ценности продуцируются не только обществом, а и непосредственно личностью, то есть сам процесс социализации понимается двусторонне – как усвоение норм и ценностей общества с одной стороны, как процесс производства ценностей самой личностью – с другой. Доказано, что ценности являются регулятором социальных отношений, а ценностные ориентации формируются в процессе социализации-индивидуализации личности, где источником их формирования является определенный смысл, который человек придает той или иной ценности.

Ценностно-смысловые ориентации личности понимаются как конкретные ценности, которые являются осознанными, принятыми и такими, которые приобрели смысл для личности в определенный период жизни; ценностно-смысловые ориентации являются динамичными, могут изменяться под влиянием разных факторов (социально-экономических, политических и т.д.) и разных событий жизни.

Ключевые слова: общество, ценность, ценностные ориентации, ценностно-смысловые ориентации личности, смысл.

Bader S. The Problem of Formation of Value-Semantic Orientations of a Person in Sociological Dimensions

The urgency of the problem of the formation of value-semantic orientations of future educators of pre-school education institutions is due to the fact, that it is the pre-school specialists become the translator of the value system for the younger generation. Therefore, it is important to model the educational process in institutions of higher education in such a way that it is based on axiological ideas. Thus, the article is devoted to the analysis of the problem of formation of value-semantic orientations of the individual in sociological science for effective modeling of the corresponding system of value-semantic orientations among future educators. The essence of the categories «value», «value orientation», which in sociological research is associated with the development of society and culture, is defined. The author identifies two approaches in sociological science regarding the mechanisms of transformation of values into value orientations. In the context of the first, society with the help of different social institutions influences the personality and imposes on it most of the values that are adopted consciously or unconsciously in the process of socialization. According to the second approach, values are produced not only by society, but directly by the person, that is, the process of socialization itself is understood bilaterally – as the assimilation of the norms and values of society on the one hand, as the process of production of values by the person himself - on the other.

It is proved that values are the regulator of social relations, and value orientations are formed in the process of socialization-individualization of the individual, where the source of their formation is a certain meaning that a person attaches to a particular value.

The individual value-semantic orientations are understood as concrete values that are conscious, accepted, and such that have acquired meaning for an individual in a certain period of life; value-semantic orientations are dynamic, they can change under the influence of various factors (socio-economic, political, etc.) and various life events.

Key words: society, value, value orientations, value-semantic orientations of an individual, meaning.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2019 р.

Прийнято до друку 26.04.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.